

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

Thesaurus

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

Et teneatur iudici respondere, & verum dicere, sub onere restitutionis.

5. † Tenetur autem testis juridicè interrogatus à iudice verum dicere; sic exigente obedientia, seu iustitia legali; non tamen commutativa, unde non tenetur ad restitutionem damni fisco, vel partillatum ex suo testimonio falso, vel negato, præsertim si suum testimonium non fuisset ex efficacibus, ut potè quod supponeret falsum crimen aliis testibus insufficienter probatum, ut dictum est V. Restituere, à num. 16. Quandonam legitimè interrogetur, vide Arct. in pract. crim. de test. c. 3. an verò teneatur respondere in dubio, num legitimè interrogetur, vide V. Reus, num. 11. † Certè non tenetur respondere, si iudex interroget in delicto notorio, sed cujus auctori ignoratur; quia potest sequi opinionem probabilem Cajetani, quod non interrogat legitimè, quamvis hanc opinionem refutaverimus V. Index, n. 3. p. 2 r. 15. ref. 63.

Et quid, si manifesta veritatem occultum inadvertenter?

6. Si testis non juridicè interrogatus occultum crimen inadvertenter manifestet, tenetur ex charitate se retractare, non tamen sub aliquo onere. p. 3. tract. 5. resol. 101. in fine. Si tamen falsum juret culpate in re magni momenti, ex quo mors, vel mutilatio sit inferenda, tunc si speret profectum, tenetur omnino se retractare, etiam cū periculo æqualis pœnæ: quia in pari causa melior est conditio innocentis, Lessius lib. 2. c. 30. dub. 7. n. 53. Inimò Stroverisdorff in 1. 2. qu. 70. art. 4. concl. 3. idem docet, si testis timeat pœnā majorem, & dubitet de profectu, quia tenetur tentari, & experiri quod suum est. Si autem revocatio certè non est profutura, Navar. li. 2. c. 3. n. 251. existimat, non teneri revocare, sed solum refarcire dāna. Et si testis non ex malitia, sed ex ignorantia vel oblivione falsum juravit, puto eum Lessio ad nihil teneri, quamvis Stroverisdorff existimet, teneri revocare dictum, & restituere damna: p. 3. t. 5. ref. 105. & p. 4. t. 4. re. 99. Sanè si quid acceperit pro veritate dicēda, tenetur restituere, quia tenetur ex iustitia testificari. Secus si acceperit à tertio, quia ipsi non tenebatur, ut diximus de iudice V. Index, nu. 6. p. 3. t. 6. ref. 4. † Hinc doctrinæ ob-

Aut iuraverit falsum culpate?

stat, quod mox dictum est n. 4. testem non teneri ex iustitia commutativa, sed ex obedientia dicere veritatem: & V. Restituere n. 31. accipientem aliquid pro opere debito non ex iustitia, sed ex alia virtute, non teneri ad restitutionem faciendam. † Non est contra iustitiam nos defendere ab impetu testis iniqui, & iniusti contra formam, opposita ei infamia, et si mortuus fuerit. Lugop. 9. r. 9. ref. 43.

Antestis pro veritate dicenda possit aliquid accipere?

7. Laicus ratione juramenti falsi coram iudice Ecclesiastico, potest ab ipso puniri, non idem de Clerico coram laico falsum jurante. Covarr. c. 12. n. 8. p. 3. t. 1. ref. 60.

Possumus nos defendere à teste iniusto cum sua infamia. Et crimen periurii pertinet ad forum Ecclesiasticum?

T H E S A U R V S.

1. **T**hesaurus est vetus pecuniæ depositio, ut jam dominum non habeat, & cujus memoria non extet, si enim adhuc dominum non habeat, ad alium transferri non potest, in qua definitione verbo pecuniæ non solum significantur nummi, sed & aliæ opes absconditæ, & c. p. 9. r. 5. ref. 1.
2. Circa Thesauros jura disponunt quatuor casus ex D. Adriano. Primò, quod Thesaurus casu, aut industria inventus in proprio fundo inventoris sit. Secundò, inventus casu in fundo alieno, inventori, & domino fundi in partes æquales dividatur. Tertio, inventus ex industria in fundo alieno, totus domini fundi, non autem inventoris erit. Quartò, arte inventum magica fiscus habebit. *Ibid.*
3. Si quis Thesaurus in suo proprio fundo invenit, sive fortuito, sive data opera licita, totum ad se pertinere probant multi Doctores: *Ibid.* resol. 2. Invenire in suo loco dicitur, qui Dominus est non tantum solidæ proprietatis, verum & nudæ, alio usufructum habente, quæ procedunt in Thesauro propriè dicto; quia res domus venditæ parietibus recondita, vel lucri vel metus, vel custodiæ causa sub terra abscondita, & postea per errorem, vel oblivionem ablata

Theauri definitio.

Ad quem pertinet.

Si invenitur in proprio fundo.

ablata non eſt, Theſaurus non eſt. & ideo pecunia illa non ad emptorem, vel inventorem ſpectat, vel venditori vel alii, qui eam ibi reſpouit, reſtitui debet. *Ibid. §. Notandum.* Unde obſervat Trullench in *Dec. to. 1. lib. 7. c. 3. dub. 8. num. 2.* quod Theſaurus improdriè dictus non eſt inventoris, ſed totus eſt ejus, qui illum depoſuit vel hæredis, nam adhuc eſt in bonis alicujus cum habeat dominum. *Ibid. §. Et Ideo.*

Quando non cenſetur theſaurus.

4. Si pecunia inventa ea forma ſit excuſa, ut ex illa conſtet recentis eſſe memoriae aut ſi non extet memoria, & nunc ex ſyngraphis vel instrumento ſimul incluſo, conſtet de eo, qui abſcondit, non cenſebitur Theſaurus, & conſequenter non acquiratur emptori, ſed hæredibus abſcondentis tradetur. Unde pecunia inventa ſemper præſumitur eſſe alicuius certi hominis antequam conſtet de requiſitis neceſſariis ad conſtituendum Theſaurum; Ideo inventori incumbit onus probandi, non extare memoriam temporis, quo fuit abſcondita pecunia; ſic Barboſa, Amago, & Gutierrez. *Ibid. ref. 2. §. Inde.*

Ad acquisitionem Theſauri requiritur inventio & apprehenſio.

5. Ad acquisitionem Theſauri requiritur inventio, & apprehenſio, ratio eſt, nam ante apprehenſionem inventor magis dicitur ſcire locum in quo eſt Theſaurus, quam illum invenire, & nunc eſt in eo loco in quo fuit reconditus, adhuc dicitur Theſaurus, & videtur remanere in ſua naturali libertate, & ſic nullius eſſe. *Ibid. ref. 2. §. Sed vim.*

Ad quem ſi inveniatur in fundo alieno data opera.

6. Theſaurus in fundo alieno caſu fortuito, puta arando, &c. inventus, dimidia pars inventori cedit, altera vero dimidia domino fundi. Si vero non caſu fortuito, ſed data opera licita invenitur, nihil inventori, ſed totum domino fundi reſtituere tenetur. *Ibid. ref. 3.*

Cum licentia domini.

7. Si aliquis, petita à domino facultate, Theſaurum in eius fundo quaerit, & inveniatur, ad ſummum dimidiam partem domino cedere debet, niſi pactum feciſſet ſibi pluſquam dimidiam partem reddendam, quia lex non prohibet, quod in tali caſu dominus ſibi conſulere poſſit. *Ref. 3. §. Verum ego.*

Summa Diana.

8. Theſaurus inventus in fundo alieno (etiã ſi is fundus Principis fuerit) ſi quidem fortuito fuerit repertus, ut docet Leſſ. medietas erit inventoris, & medietas domini fundi; ſi autem de induſtria quaeritus ſine conſenſu domini, totus erit domini. Prior pars in foro conſcientiæ ſervanda eſt ante omnem iudicis ſententiam; ſecunda pars ut totus ſit domini, ſi de induſtria quaeriviſti, non videtur obligare in conſcientia ante ſententiam iudicis, ſed ſufficit dare dimidiam partem domino fundi, altera dimidia retenta. *Ibid. ref. 4.*

Quid ſi ſine licentia domini.

6. Si plures domini eiſdem fundi ex inæqualibus partibus ſint, ait Joan. Fab. Inſtit. de rerum diviſione, dictum Theſaurum videri eiſdem applicandum pro æqualibus partibus. *Ibid. §. Sed.*

Ex quid ſi ſint plures domini.

10. Si dominus fundi dicat pecuniam inventam, fuiſſe abſconditam à majoribus ſuis, inventor vero dicat eſſe Theſaurum, actor debet probare. *Ibid. §. Deinde.*

Vel dominus aſſerat pecuniam abſconditam eſſe à maioribus ſuis.

11. Si vaſſallus vel emphyteuta ipſemet invenerit, totum ei acquiri, ſi tertius caſu fortuito invenerit, inter inventorem, & vaſſallum vel emphyteutam dividi debere, quia naturalis æquitas ſuadet, eum ſequi commoda, quem incommoda ſequuntur; ita docet Molina, Burſatus, Gutierrez, & alii. Sed Henricus Boccerus, Hunnius, Harprechtus, Berlichius tenent in tali caſu nihil competere vaſſallo, vel emphyteuta, quia certi iuris eſt, quod Theſaurus in loco alieno non data opera repertus, pro media parte inventori, pro altera domino loci cedat, at vero prædij feudalis, ſeu emphyteutici dominus eſt non cliens ſive vaſſallus, aut emphyteuta, ſed dominus ipſius feudi; &c. ergo. Auctor vero communi non recedens; docet quod quando fundus duobus dominis ſubeſt, dimidium erit inventoris, & alterum dimidium inter illos ex æquo eſt dividendum, tamquam inter dominos loci, quia idem eſt inventor, & ſic debetur illi dimidium, & eſt etiam dominus loci ex parte, unde ei debetur altera quarta. *ib. r. §.*

Quid ſi invenitur in fundo feudali vel emphyteutico. Varia opiniones.

Auctoris ſententia.

VUUUU

12. The-

*Quid ſi in-
veniat in
fundo dotali;*

12. Theſaurus inventus in fundo do-
tali pertinet ad virum pro dimidia par-
te debita inventori, quando ſuſtinet
onera matrimonii, cum duos ibi eſſe de-
beat, ubi ſunt onera matrimonii; pro alia
verò dimidia parte pertinet ad ux-
orem; ita ut ſoluto matrimonio illi reſti-
tuatur, ſed hoc non habet locum in caſu,
quo dotalis fundus ita æſtimatus ma-
rito in dotem datus eſſet, ut in caſu re-
ſtitutionis dotis, ſit in electione illius an
velit fundum; vel pretium ejus reſtitue-
re, nam talis æſtimatio facit emptionem;
& maritus per illam rei dominium con-
ſequitur, ideo pretio ad maritum tan-
quam ad verum dominum pertinere de-
bet. *ibid. ref. 6.*

*Ad quem in-
venit à ſi ſo-
familias.*

13. Theſaurus inventus à filio fami-
lias acquiritur patri de jure Digeforum,
qui omnia quæſita per filium exceptis
caſtrensibus vel quaſi patri acquireban-
tur; ſed jure Codicis hoc non procedit,
quia cum talis inventio videatur facere
peculium adventitium, & non profecti-
tium merito videtur talis Theſaurus
quæri pro parte, pro qua filio per inven-
tionem acquiritur, & eſſe quoad pro-
prietatem ipſius, & quoad uſum fructum
patris ſui, ita ut poſt mortem patris non
teneatur fratribus communicare talem
Theſaurum. Ita Guidius, qui docet the-
ſaurum inventum à cane, vel alio anima-
li, domino canis acquiritur, quoad eam por-
tionem quæ inventori quæreretur, *ibid.*
ref. 7.

*Ad ſervos plu-
rum.*

Communis ſervus plurium domi-
norum ſi in alieno prædio Theſaurum in-
venerit, theſauri portio, quæ inventori
quæritur, omnibus dominis pro ea par-
te, pro qua quiſque dominus eſt acquiritur;
ſi verò in fundo unius ex dominis
theſaurum invenerit, totus acquiritur
illi domino, in cujus fundo theſaurus
eſt inventus; ſed ſi aliquis ſit ſervus, &
unus in eo habeat uſum fructum, alter pro-
prietatem, ſi juſſu uſufructuarii ſodi-
endo in agro uſufructuarii theſaurum in-
venerit, totus erit uſufructuarii, ſi verò
non data ad id opera theſaurum inven-
erit pars una pertinet ad uſum fructua-
rium. *ibid. ref. 8.*

Uſufructuarius, qui theſaurum repe-
rit fortuito, puta arando, colendo, &c.
ad inſtar extranei, qui Theſaurum in
fundo invenit alieno, tenetur illum cum
domino proprietatis ex æquo dividere,
ibid. ref. 9.

*Ab uſuf-
tuario.*

Theſaurus inventus ab ipſo Majora-
tus poſſeſſore totus ad eum pertinet
partim ratione inventionis, & partim
ratione domini, quia pro tunc ille eſt
dominus ipſius fundi, & non habet ob-
ligationem illum conſervandi, & trans-
mittendi ad ſucceſſores, quia licet
non ſit fructus, eſt tamen emolumentum,
& lucrum proveniens domino
actuali, quæ lucra non debent ad ſucceſ-
ſores transmitti. Ita Molina, & Lugo.
ibid. ref. 10.

*A maioratu
poſſeſſore;*

Theſauri inventi in loco ſacro Har-
prechtus docet dimidiam partem ad fiſ-
cum pertinere; alii dicunt dimidiam Ec-
cleſiæ adjudicandam eſſe; Caramuel, &
Leſſius, quod totus ſit inventoris, qui
doctè ab auctore reſelluntur, & docet
cum Lugo, & aliis, hanc dimidiam par-
tem ad Eccleſiam, ejuſque Prælatum
pertinere cum non ſit Eccleſiæ pejoris
conditionis, quàm privatus, & hodie in
hac parte Eccleſiæ ſunt Prælatorum. *ib.*
ref. 11.

In loco ſacro.

Theſaurus à te arte magica in fundo
tuo vel domo tua inventus totus fiſco ap-
plicatur, quia tunc à te auferretur tam-
quam ab indigno; ſi autem hoc modo ab
alio inventus fuerit, tunc medietas per-
tinet tibi; & hæc eſt ſententia magis
communis *ibid. ref. 12.*

*Ad quem in-
ventus per
artem magi-
cam.*

Theſaurus malis artibus, pro ea parte,
quæ fuiſſet inventoris, non eſt adju-
dicandus fiſco ante judicis ſententiam;
quia hæc lex pœnalis eſt, ferenda non
lata ſententiæ. *ibid. ref. 13.*

*Si ſit adin-
dicandus
fiſco.*

Theſaurus inventus in loco publico,
qui dicitur eſſe nullius, ut in platea, ef-
ſoſſa, aut in flumine, totus cedit inven-
tori; ſecus tamen ſi in loco publico,
qui non tantum quoad jurisdictionem,
ſed etiam quoad dominii proprietatem
pertinet ad Cæſarem aut fiſcum, tunc
cum fortuito inventus cum illis erit di-
viden-

*Ad quem in-
ventus in lo-
co publico.*

videndus; de industria quaesitus totus erit principis, *ibid. ref. 14.*

Sciens thesaurum latere in aliquo fundo, an illud emere possit pretio currenti. Aliqui negant, aliqui affirmant. Auctoris sententia.

Si quis in fundo latere thesaurum scit, non potest licite pretio currenti emere illum fundum secundum Hurtadum ex Angelo, Armilla, & Tabiena; sed posse D. Tho. Bannes, Salon, Aragon, & multi alii insignes Doctores affirmant; sed Auctor noster hunc Theaurum ex aequitate inter venditorem, & emptorem aequaliter dividendum esse docet; at si aliquis absolute vellet opinioni D. Thoma, & aliorum adherere, securus est in conscientia, *ibid. ref. 15.*

Pecunia abscondita, & inventa, qua thesaurus non est, quibus reddenda sit.

Pecunia abscondita, & inventa, qua proprie thesaurus non est, de cujus possessore adhuc extat memoria illi vel heredibus, si extant, restituenda est, & si non extant, eo modo quo alia bona incerta, reddendam esse docet Rebellius. Sed noster Diana cum Berlichio ait in templo per ministrum Ecclesiae, vel publicum praconem, vel libellum inventor proclamari faciat, se invenisse pecuniam, & vero domino redditurum, quo non comparente licite potest sibi retinere, nec tenetur alteri tradere, licet dives sit, neque pauperibus erogare, contra doctrinam Sylvii, qui mordicus tenet quod factis promulgationibus, affixis schedulis, & si quid aliud addi possit, non fieri inventoris, sed erogari debere in pauperes, piae causas. *ibid. ref. 16.*

Vena auri, &c. ad fiscum pertinent. Princeps statueret potest, quod thesauri sibi pertineant.

Vena auri, & argenti, & plumbi hodie ex *L. Regni 2. tit. 13. lib. 6. recopil.* pertinent ad fiscum, & regiam coronam, deductis expensis, aliqua parte data inventor, & domino agri, ubi plura de hac materia *ibid. ref. 17.*

Potest à Republica, vel Rege constitui lex justa, ut omnis Thesaurus etiam repertus in proprio agro alicujus Civis pertineat ad Regem si necessitas id postulet; quia licet thesaurus sit primum occupantis secundum jus naturae; tamen in quantum communia erunt, possunt appropriari per Principem, prout judicabitur expedire communi bono; nam quae in nullius bonis sunt, communitatis sunt, debentque

bono communi deservire; & licet hoc videatur durum Lessio, ut thesaurus per legem, vel consuetudinem totus applicetur Principi, tamen ipse faterur hoc non esse improbabile; attamen in quolibet Regno legem receptam, aut legitimam consuetudinem servandam esse consentaneum est. *ibid. ref. 18.*

TUTOR, ET CURATOR.

1. † Tutor est, qui datur orphano impuberi ad tuendam personam, & secundario etiam bona: Curator vero, qui datur puberi minori ad servanda bona, & secundario etiam personam. † Uterque potest facere eleemosynas moderatas de rebus minorum, ut dicitur est *V. Eleemosyna, n. 19.*

TUTOR & Curator qui sint

2. Caeterum vota minorum ante pubertatem emissa tutor irritare potest, ut dicemus *V. Voti, num. 26.* De curatore autem dubium est, & Suarez de Relig. *tom. 2. lib. 6. c. 6. nu. 25.* negat; quia gubernatio curatoris est ad bona minoris, non ad personam; *L. in copulandis, 9. C. de nupt.* tum, quia conditio implicita in votis impuberum est, si placuerit patri, & eo defuncto, tutori; non autem si placuerit curatori. Adde, quod Alcocer *in sum. c. 16. concl. 6.* & alii docent, neque patrem irritare posse vota filiorum impuberum post pubertatem. Sed ego teneo cum Sanchez *in sum. to. 2. l. 4. c. 30. nu. 5.* & aliis, posse: quia pater irritare potest vota & juramenta impuberum, etiam post pubertatem, ut *ibid.* dicemus: ergo etiam curator, qui filio puberi loco patris substituitur. Nec refert, quod curator detur primario ad regimen rei familiaris: nam secundario datur etiam personae. Advertit etiam Palaus *tom. 3. tract. 15. disp. 2. punct. 3. § 3. num. 7.* quod si mater curatoris officium exerceat, idem de ea, ac de aliis, dici debet. Secus, etiam si puber nullos habeat curatores, vota irritare non posse; quia ut mater est, nullam filiorum puberum curam exerceat, *part. 6. tract. 8. ref. 12.*

An uterque possit vota irritare.